

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 66/2025 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Emmi Nykänen, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Tiia Orjasniemi, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Iiro Ihanamäki, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Anna Pätynen, Liikenne- ja viestintävirasto
- tutkimusohjaaja Riku Buri, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- hallintojuristi Kirsi Kemppi, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- sääntelyelimen päällikkö Juha Karjanlahti, rautatiealan sääntelyelin
- projektipäällikkö Soile Koskela, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- johtaja Jonna Juslin, VR-Yhtymä Oy
- kehityspäällikkö Kimmo Sinisalo, Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä
- suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen, Pirkanmaan liitto
- suunnittelujohtaja Markus Erkkilä, Pohjois-Pohjanmaan liitto
- kehittäispäällikkö Johanna Vilkuna, Suomen Kuntaliitto
- edunvalvontajohtaja Malla Rannikko-Laine, Varsinais-Suomen liitto
- toimitusjohtaja Antero Alku, Suomen Lähijunat Oy
- johtava liikenneasiantuntija Hanna Kalenoja, Keskuskauppakamari
- toimitusjohtaja Mika Mäkilä, Linja-autoliitto ry
- asiantuntija Jouni Lind, Raidealan neuvottelukunta RAINE edustaen myös Palvelualojen työnantajia PALTA ry:tä
- toiminnanjohtaja Minna Soininen, Suomen Paikallisliikenneliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Keski-Suomen liitto
- Lapin liitto
- Satakuntaliitto

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- oikeusministeriö
- Finnair Oyj

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia, raideliikennelakia, Liikenne- ja viestintävirastosta annettua lakia ja Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annettua lakia.

Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitetta mahdollistaa kunnille, kuntayhtymille ja muille alueellisille viranomaisille ostoliikenteen järjestäminen henkilöjunaliikenteessä ja siten edistää kilpailua. Liikenteen palveluista annetussa laissa säädettäisiin seikoista, joiden perusteella rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten alueellisen toimivallan muuttamista arvioitaisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriöllä nykyisin oleva rautatieliikenteen toimivalta ehdotetaan siirrettäväksi Liikenne- ja viestintävirastolle. Ehdotetulla muutoksella parannettaisiin eri liikennemuodoilla järjestetyn julkisen liikenteen tehokkuutta ja yhteensovittamista valtion järjestämässä lento-, juna- ja linja-autoliikenteessä. Muutoksen vuoksi raideliikennelakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rautatiealan sääntelyelin siirrettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston yhteyteen. Samalla ehdotetaan muutettaviksi myös Liikenne- ja viestintävirastosta annettua lakia ja Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annettua lakia sääntelyelintä koskevien säännösten osalta.

Lisäksi liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetaan muutoksia, joilla tarkennettaisiin rautatie- ja metroliikenteen sopimusten sekä raitiovaunu- ja linja-autoliikenteen käyttöoikeussopimusten tekemiseen liittyviä menettelysääntöjä. Ehdotetuilla muutoksilla annettaisiin toimivaltaisille viranomaisille nykyistä kattavammat ja selkeämmät menettelytapanormit, jotka kattaisivat hankintamenettelyn eri vaiheet.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin tehtäisiin rautateiden ja maanteiden julkisia henkilöliikennepalveluja koskevassa Euroopan unionin asetuksessa tarkoitettuja tieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia koskeva muutos, jolla liitettäisiin Hailuodon kunta Oulun kaupungin toimivalta-alueeseen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

(1) Esityksellä ehdotetaan muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia (320/2017), raideliikennelakia (1302/2018) sekä eräitä muita lakeja. Esityksen tavoitteena on selkeyttää henkilöjunaliikenteen järjestämistä, mahdollistaa tarvittaessa toimivaltuuksien siirto kunnille ja muille alueellisille viranomaisille sekä tukea raideliikenteen kehitystä ja edistää kilpailua markkinoilla.

(2) Valiokunta pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Esitys luo edellytyksiä lähijunaliikenteen kehittämiseksi ja mahdollistaa alueellisille toimijoille nykyistä vahvemman roolin niiden niin halutessa. Valiokunta kuitenkin toteaa, että sääntelyn tavoitteiden toteutuminen riippuu jatkossa merkittävästi tarvittavan rahoituksen toteutumisesta, kuntien ja valtion välisen roolin tarkemmasta määrittymisestä sekä kalustoon liittyvistä ratkaisuksista. Asiantuntijakuulemisessa on myös peräänkuulutettu kannusteiden tarvetta kehityksen vauhdittamiseksi.

(3) Saadun selvityksen mukaan esityksen tieliikenteen toimivaltaisista viranomaisista koskevat muutosehdotukset perustuvat alueellisiin tarpeisiin ja alueiden omaan aloitteeseen.

Alueellista toimivaltaa koskevat muutosehdotukset

(4) Valiokunta pitää hyvänä, että esitys mahdollistaa jatkossa kunnille, kuntayhtymille, maakuntaliitoille tai useamman kunnan yhteenliittymille hakeutumisen halutessaan rautatieliikenteen alueelliseksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi.

(5) Asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin tuotu esille huolia junaliikenteen rahoitusvastuun siirtymisestä enenevässä määrin valtiolta paikalliselle tasolle. Lähijunaliikenteen käynnistäminen ja ylläpitäminen edellyttää merkittäviä panostuksia, ja kuntien taloudellinen kantokyky on rajallinen. Valiokunta katsoo, että valtion ostoliikenteellä tulee jatkossakin olemaan keskeinen merkitys tarvittavien junaliikenneyhteyksien turvaamisessa ja kehittämisessä.

(6) Kuulemisessa tuotiin esille, että kaikki alueellinen junaliikenne ei noudata maakuntien rajoja ja rajanveto kaukojunaliikenteen ja alueellisen junaliikenteen välillä ei ole kaikissa tilanteissa selkeä. Yhtenä kehittämisen haasteena tuotiin esille myös osaamisvaje osalla seuduista. Lisäksi kuulemisessa korostettiin kaikissa tilanteissa tarvetta valtion ja kuntien sekä alueiden väliselle yhteistyölle raideliikenteen kehittämisessä ja toteutuksessa.

(7) Saadun selvityksen mukaan valtioneuvosto on linjannut, että Liikenne- ja viestintäviraston valmisteleman seuraavan ostoliikenteen kilpailutuksen lähtökohtana on nykyinen valtion ostoliikenteen laajuus ja palvelutaso. Kuntien tulee tehdä sitovat päätökset mahdollisesti haluamansa alueellisen lisäliikenteen rahoittamisesta tammikuun 2026 loppuun mennessä, jotta lisäliikenne voidaan kilpailuttaa osana valtion hankintoja. Asiantuntijakuulemisessa tätä aikataulua on pidetty haasteellisena. Saadun selvityksen mukaan alueelliset toimijat tarvitsevat riittävästi tietoa muun muassa kalustoyhtiön hinnoitteluperiaatteista ja liikenteen järjestämisestä aiheutuvista kokonaiskustannuksista voidakseen sitoutua tarvittaviin rahoitusvastuisiin.

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

Suorahankinnat

(8) Valiokunta pitää erittäin myönteisenä, että hallituksen esitys mahdollistaa pienet julkiset palveluhankinnat suorahankintana palvelusopimusasetuksen (EY) N:o 1370/2007 sallimissa rajoissa. Erityisesti pienemmissä hankinnoissa suorahankinta voi vähentää hallinnollista taakkaa ja kilpailuttamisesta aiheutuvia kustannuksia sekä nopeuttaa prosesseja.

Liikenne- ja viestintäviraston rooli

(9) Esityksen mukaan rautatieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävä siirretään liikenne- ja viestintäministeriöltä Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille. Vastaavasti rautatiealan sääntelyelin siirretään Kilpailu- ja kuluttajaviraston yhteyteen, jotta elimen toiminnan riippumattomuus voidaan turvata.

(10) Saadun selvityksen mukaan seuraavien vuosien aikana EU-säädösten mukaisesti kilpailutettava valtion ostojunaliikenteen hankinta tulee lisäämään toimivaltaisen viranomaisen tehtäviä kokonaisuudessaan ja lisäämään tehtävään tarvittavia resursseja nykytilanteeseen verrattuna.

(11) Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että Liikenne- ja viestintäviraston uusi rooli voi edistää kokonaisnäkemystä ja tehostaa koordinaatiota. Saadun selvityksen mukaan Liikenne- ja viestintävirastolla on jatkossa nykyistä paremmat mahdollisuudet yhteensovittaa valtion hankkimia liikenteen palveluita eri liikennemuodoissa ja saada aikaan synergiaetuja lento-, juna- ja linja-autoliikenteen järjestämisessä ja hankintojen toteuttamisessa.

Raideliikenteen markkinoiden kehittyminen

(12) Valiokunta katsoo, että raideliikenteen markkinoiden kasvaminen ja monipuolistuminen on liikennejärjestelmäkokonaisuuden ja palvelutarjonnan kannalta toivottava kehityssuunta. Saadun selvityksen mukaan Suomen markkinoista konkreettisesti kiinnostuneita uusia toimijoita ei kuitenkaan ole vielä toistaiseksi tullut esille. Asiantuntijakuulemisessa on painotettu, että markkinan kehittyminen ja kilpailun syntyminen tarvitsee selkeiden pelisääntöjen lisäksi riittäviä kannusteita. Valiokunta korostaa, että myös rataverkon kunto ja kunnan ylläpito ovat keskeisiä edellytyksiä raideliikenteen luotettavuudelle ja houkuttelevuudelle.

(13) Valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esille tuotuun näkemykseen, jonka mukaan MAL-sopimukset tarjoavat hyvän mahdollisuuden liikennejärjestelmän kehittämistä koskevien ratkaisujen pohtimiselle. Sopimuksilla on mahdollista tukea sekä paikallisia että valtakunnallisia tavoitteita.

(14) Valiokunta pitää tärkeänä, että myöskin lipputuotteita ja matkaketjuja kehitetään myös jatkossa. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille huoli muun muassa tie- ja raideliikenteen eriytymiskehityksestä. Valiokunta katsoo, että jatkossa lippujärjestelmien yhtenäistäminen vähintään alueellisesti on tarpeen, jotta joukkoliikennepalvelut olisivat riittävän houkuttelevia, käyttäjäystävällisiä ja yhteentoimivia. Asiantuntijakuulemisessa tuotiin näkemyksenä myös esille, että liikenteen järjestämiseen olisi järkevää kytkeä alueellisen työliikenteen matkakortit, jotka käyvät eri liikennemuotoihin.

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

(15) Valiokunta katsoo, että hallituksen esitys luo edellytyksiä ja vaihtoehtoja lähijunaliikenteen kehittämiseksi, mutta asetettujen tavoitteiden toteutumiseen liittyy epävarmuustekijöitä. Myös tiukka aikataulu tulevaisuuden kilpailutuksissa asettaa omat haasteensa.

(16) Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa:

Eduskunta edellyttää, että ehdotetun sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia seurataan tiiviisti ja tarvittaessa ryhdytään pikaisesti toimiin sääntelyn muuttamiseksi tai täydentämiseksi. (Valiokunnan lausumaehdotus)

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

164 §. Hankintamenettelyt ja hankinnasta. Valiokunta on tehnyt pykälän 3 momenttiin teknisen korjauksen, jossa ylimääräiset sanat "toimitettava julkaistavaksi" on poistettu tarpeettomina.

164 a §. Hankintasopimuksen jakaminen osiin. Valiokunta on lisännyt asiantuntijakuulemisen ja saamansa selvityksen perusteella pykälään uuden sääntelyä täsmentävän 4 momentin, jonka mukaan markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa toimivaltaisen viranomaisen sellaista päätöstä tai muuta ratkaisua, joka koskee sitä, että hankintasopimusta ei jaeta osiin tämän pykälän säännösten perusteella.

166 §. Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta. Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että pykälän 2 momentti jättää epäselväksi, koskeeko pakollisten poissulkemisperusteiden arviointi vain liikenteenharjoittajaa itseään vai myös sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäseniä tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttäviä henkilöitä. Valiokunta ei ole muuttanut ehdotetun pykälän sanamuotoa, mutta toteaa tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi, että pakollisten ja harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden arviointi koskee vain liikenteenharjoittajaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 66/2025 vp sisältyvät 2.—4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 66/2025 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 19 luvun otsikko, 162—168 ja 171 §, 181 §:n 3 momentin 9 kohta ja 4 momentti, 182 ja 260 §, sellaisina kuin niistä ovat, 162 ja 171 § osaksi laeissa 371/2019 ja 1256/2020, 163 § osaksi laeissa 371/2019 ja 301/2018, 181 §:n 3 momentin 9 kohta laissa 1087/2023 ja 4 momentti laissa 60/2022, 182 § laissa 371/2018 ja 260 § laissa 1256/2020, sekä *lisätään* lakiin uusi 164 a ja 182 a § seuraavasti:

19 luku

Menettelysäännöt julkisen liikenteen palveluhankinnoissa

162 §

Julkisen liikenteen palveluhankintoihin sovellettavat säännökset

Tämän luvun mukaisia hankintamenettelyjä käytetään rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1370/2007, jäljempänä *palvelusopimusasetus*, mukaisia linja-autoliikennettä ja raitiovaunuliikennettä koskevia käyttöoikeussopimuksia sekä rautatie- ja metroliikennettä koskevia sopimuksia tehtäessä.

163 §

Päätös palvelusopimusasetuksen mukaisesta julkisen palvelun velvoitteesta

Palvelusopimusasetuksessa tarkoitettu tie- ja rautatieliikenteen toimivaltainen viranomainen voi tehdä päätöksen siitä, että se järjestää toimivalta-alueensa tai sen osan julkisen henkilöliikenteen palvelut palvelusopimusasetuksen mukaisesti varmistaakseen sellaisten yleishyödyllisten palvelujen tarjoamisen, jotka ovat monilukuisempia, luotettavampia, korkealaatuisempia tai edullisempia kuin palvelut, joita voitaisiin tarjota pelkästään markkinoiden ehdoilla.

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

Julkisen palvelun velvoitteet voivat koskea Euroopan unionin jäsenvaltioiden rajat ylittäviä julkisia henkilöliikenteen liikennepalveluja niiden jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten suostumuksella, jonka alueella palveluja tarjotaan.

Ennen hankintamenettelyn aloittamista toimivaltainen viranomainen voi tehdä hankintalain 65 §:ssä tarkoitetun markkinakartoituksen. Julkisen palvelun velvoitteiden alaisten palveluiden hankinnan ennakoitu arvo lasketaan mainitun lain 27 §:ssä säädetyllä tavalla. Käyttöoikeussopimusten ennakoitu arvo lasketaan mainitun lain 28 §:ssä säädetyllä tavalla. Hankintaa ei saa pilkkoa eriin eikä hankintoja saa yhdistellä keinotekoisesti tämän lain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

164 §

Hankintamenettelyt ja hankinnasta ilmoittaminen

Palvelusopimusasetuksessa tarkoitetut toimivaltaiset viranomaiset voivat käyttää käyttöoikeussopimuksia tehtäessä menettelyä, jossa kaikki palvelusopimusasetuksessa tarkoitetut liikenteenharjoittajat voivat tehdä tarjouksen (*yksivaiheinen menettely*) tai menettelyä, jossa kaikki mainitut liikenteenharjoittajat voivat tehdä osallistumishakemuksen, minkä jälkeen toimivaltainen viranomainen valitsee osallistumisilmoituksen tehneistä ne, jotka voivat menettelyn seuraavassa vaiheessa tehdä tarjouksen (*kaksivaiheinen menettely*).

Toimivaltaisen viranomaisen on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on toimivaltaisen viranomaisen organisaatioon kuuluva yksikkö, toimivaltaisen viranomaisen omistama yhteisö tai laitos taikka toinen toimivaltainen viranomainen, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita ja tarjoajia.

Toimivaltaisen viranomaisen on julkaistava tiedot hankinnasta palvelusopimusasetuksen 7 artiklan mukaisesti. Lisäksi toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava julkisesti yksi- tai kaksivaiheisella menettelyllä tehtävistä käyttöoikeussopimuksista. Ilmoitukset on ~~toimitettava julkaistavaksi~~ toimitettava julkaistavaksi sähköisesti internetosoitteessa www.hankintailmoitukset.fi. Hankintaan liittyvään tietojenvaihtoon sovelletaan lisäksi hankintalain 8 luvun säännöksiä. Hankintaa koskevissa ilmoituksissa voidaan hyödyntää vakiolomakkeita mainitun lain 59 §:ssä säädetyllä tavalla.

Hankintamenettelyn määräaikoja asetettaessa on otettava huomioon hankinnan koko ja sopimuksen kesto sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima aika. Määräajat lasketaan sitä päivää seuraavasta päivästä, jolloin hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi. Kaksivaiheisessa menettelyssä tarjousaika lasketaan tarjouspyynnön lähettämispäivästä. Kaksivaiheisessa menettelyssä toimivaltaisen viranomaisen on hankintalain 70 §:ssä säädetyllä tavalla kutsuttava yhtäaikaaisesti ja kirjallisesti valitut ehdokkaat jättämään tarjouksensa tai osallistumaan neuvotteluihin. Tarjousaikaa on pidennettävä mainitun lain 56 §:n 5 momentissa säädetyllä tavalla, jos tarjouspyyntöön tai muihin hankinta-asiakirjoihin tehdään merkittäviä muutoksia.

Kaksivaiheisessa menettelyssä osallistumishakemuksen jättämiselle on varattava vähintään 30 päivää. Yksivaiheisessa menettelyssä tarjousajan on oltava vähintään 30 päivää ja kaksivaiheisessa menettelyssä vähintään 25 päivää.

Edellä 5 momentissa säädetyt määräaikoja voidaan lyhentää, jos määräaikojen noudattaminen on näissä menettelyissä toimivaltaisen viranomaisen asianmukaisesti perusteleman kiireen

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

vuoksi käytännössä mahdotonta. Tarjousajan on oltava kuitenkin yksivaiheisessa menettelyssä vähintään 15 päivää. Kaksivaiheisessa menettelyssä osallistumishakemuksen jättämiselle on varattava vähintään 15 päivää. Tarjousajan on oltava kaksivaiheisessa menettelyssä vähintään 10 päivää. Tarjousaikaa voidaan lyhentää yksivaiheisessa menettelyssä vähintään 15 päivään ja kaksivaiheisessa menettelyssä vähintään 10 päivään, jos toimivaltainen viranomainen on toimitanut julkaistavaksi ennakkoilmoituksen hankintalain 61 §:ssä säädetyllä tavalla.

Hankintamenettely voidaan keskeyttää vain todellisesta ja perustellusta syystä. Hankintamenettelyn keskeyttämistä koskevaan ratkaisuun sovelletaan, mitä hankintaa koskevasta päätöksestä säädetään 169 §:ssä.

164 a §

Hankintasopimuksen jakaminen osiin

Palvelusopimusasetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen voi tehdä hankintasopimuksen erillisinä osina ja määritellä kyseisten osien koon ja kohteen. Jos toimivaltainen viranomainen ei jaa hankintasopimusta osiin, sen on esitettävä jakamatta jättämisen syyt hankintasiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

Palvelusopimusasetuksessa tarkoitettun toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava hankintailmoituksessa, voiko tarjouksen antaa yhdestä, useammasta vai kaikista osista. Jos tarjouksia voi antaa useammasta tai kaikista osista, toimivaltainen viranomainen voi rajoittaa niiden osien määrää, joihin saman tarjoajan tarjous voi tulla valituksi. Tällöin toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava hankintailmoituksessa niiden osien enimmäismäärä, joihin saman tarjoajan tarjous voi tulla valituksi. Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä säännöt, joita se soveltaa ratkaistessaan, mihin osaan tarjoajan tarjous tulee valituksi, jos tarjoajan tarjous tulisi valituksi hankintailmoituksessa ilmoitettua enimmäismäärää useampaan osaan.

Toimivaltainen viranomainen voi yhdistää useampia osia tai kaikki osat samaan hankintasopimukseen. Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava hankintailmoituksessa, mitkä osat tai osien ryhmät se voi yhdistää.

Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa toimivaltaisen viranomaisen sel-
laista päätöstä tai muuta ratkaisua, joka koskee sitä, että hankintasopimusta ei jaeta osiin tämän
pykälän säännösten perusteella. (Uusi)

165 §

Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti ja niin selvästi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä liikenteenharjoittajia pyydetään määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa.

Tarjouspyynnössä ja hankintailmoituksessa tulee olla:

- 1) hankinnan kohteen määrittely sekä palvelun laatua koskevat vähimmäisvaatimukset;
- 2) viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen;
- 3) tarjousten tekemisen määräaika;
- 4) osoite, johon kirjalliset tarjoukset on toimitettava;

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

- 5) kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava;
- 6) liikenteenharjoittajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä kelpoisuutta ja ammatillista pätevyyttä koskevat vaatimukset ja muut vaatimukset sekä luettelo asiakirjoista, jotka on toimitettava;
- 7) tarjouksen valintaperuste;
- 8) tarjousten voimassaoloaika.

Hankinnassa sovelletaan lisäksi hankintalain 71—74, 76 ja 77 §:n säännöksiä, jotka koskevat hankinnan kohteen kuvausta, merkkien käyttöä hankinnan kohteen kuvauksessa, teknistä selvitystä, vaatimustenmukaisuuden osoittamista, vaihtoehtoisia ja rinnakkaisia tarjouksia sekä alihankintaa. Rautatieliikennettä koskeviin muihin kuin käyttöoikeussopimuksiin sovelletaan lisäksi, mitä mainitun lain 58 §:ssä säädetään jälki-ilmoitusvelvollisuudesta.

166 §

Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta

Tarjoajat on kaksivaiheisessa menettelyssä valittava sekä tarjoajien soveltuvuus yksivaiheisessa menettelyssä arvioitava ennalta ilmoitettuja tarjoajien taloudelliseen ja rahoitukselliseen tilanteeseen, tekniseen suorituskykyyn ja ammatilliseen pätevyyteen liittyviä taikka muita objektiivisia ja syrjimättömiä perusteita noudattaen. Tarjoajille voi asettaa hankintalain 85 §:ssä säädettyjä vaatimuksia sen varmistamiseksi, että ehdokkailla ja tarjoajilla on hankintasopimuksen toteuttamiseen tarvittavat taloudelliset ja rahoitusta koskevat voimavarat. Liikenteenharjoittajat voivat tehdä tarjouksia tai ilmoittautua ehdokkaaksi ryhmittymänä hankintalain 92 §:ssä säädetyllä tavalla.

Tarjouskilpailussa on suljettava pois liikenteenharjoittaja, jolla ei ole teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseksi tai joka on syyllistynyt hankintalain 80 §:ssä mainittuihin rikoksiin. Liikenteenharjoittaja voidaan sulkea pois mainitun lain 81 §:n perusteella. Alihankkijoiden vaihtamiseen sovelletaan hankintalain 78 §:ää. Liikenteenharjoittajan korjauviin toimenpiteisiin sovelletaan mainitun lain 82 §:ää.

167 §

Tarjouksen valinta

Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on toimivaltaisen viranomaisen kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin hankinnan kohteeseen liittyvien vertailuperusteiden mukaan, tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteina voidaan käyttää palvelua koskevia vaatimuksia kuten tarjotun palvelun laatua, kaluston laatua, esteettömyyttä, palvelun integrointia, hintaa, tarjonnan määrää, matkustajahintoja, ympäristöystävällisyyttä sekä ympäristövaatimusten täyttymistä. Tarjouksen valintaan sovelletaan lisäksi, mitä hankintalain 76 §:ssä säädetään vaihtoehtoisista ja rinnakkaisista tarjouksista sekä mainitun lain 96 §:n säännöksiä poikkeuksellisen alhaisista tarjouksista.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suh-

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

teellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä.

168 §

Suorahankinnat ja yksinoikeuden antaminen

Sopimuksen tekemisestä ilman tarjouskilpailua säädetään palvelusopimusasetuksen 4, 5, 5 a ja 6—8 artiklassa. Ilman tarjouskilpailua tehtäviin, palvelusopimusasetuksen mukaisiin hankintoihin sovelletaan lisäksi, mitä hankintalain 58, 60 ja 131 §:ssä säädetään suorahankintojen ilmoittamisesta.

Toimivaltainen viranomainen voi tarvittaessa tehdä palvelusopimusasetuksen mukaisen päätöksen yksinoikeudesta. Yksinoikeuspäätöksellä annetaan erikseen valittavalle julkisen liikenteen harjoittajalle mahdollisuus harjoittaa julkista henkilöliikennettä tietyllä reitillä tai tietyssä verkossa taikka tietyllä alueella ja suljetaan pois muut mahdolliset liikenteenharjoittajat. Toimivaltaisen viranomaisen on julkaistava päätös yksinoikeuden antamisesta verkkosivustollaan ja annettava päätös tiedoksi hallintolain (434/2003) 55 ja 62 §:ssä säädetyllä tavalla.

Yksinoikeus voidaan antaa kaikenlaisien julkisten hankintojen koskevien sopimusten yhteydessä.

171 §

Sopimusmuutokset

Toimivaltainen viranomainen voi tehdä ilman tarjouskilpailua lisätilauksen, jos se vastaa aikaisemmin yksivaiheista tai kaksivaiheista menettelyä käyttäen tehtyä hankintaa. Edellytyksenä on lisäksi, että alkuperäistä hankintaa koskevassa hankintailmoituksessa on mainittu mahdollisesta myöhemmästä ilman tarjouskilpailua tehtävästä hankinnasta ja että sopimuksen pituus lisätilauksen aika huomioon ottaen ei ylitä palvelusopimusasetuksen 4 artiklan 3 kohdassa säädettyä enimmäisaikaa.

Käyttöoikeussopimus voi sisältää sopimusehtoja tavoitteista, joiden mukaan liikennettä sopimusaikana kehitetään. Tavoitteet voivat liittyä palvelutason toteutumiseen tai matkustajamäärien kasvuun. Sopimusehdoissa voidaan tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien keinojen valinta jättää liikenteenharjoittajan vastuulle joko osittain tai kokonaan.

Käyttöoikeussopimuksen alkuperäistä voimassaoloaikaa voidaan pidentää, jos sopimuksessa on 2 momentissa tarkoitettuja ehtoja ja ehdoissa asetetut tavoitteet tai osa niistä on saavutettu liikenteenharjoittajan toimenpitein. Edellytyksenä on lisäksi, että alkuperäistä hankintaa koskevassa hankintailmoituksessa on mainittu mahdollisuudesta pidentää sopimusta, sopimuksen pituus ei voimassaoloajan pidennys huomioon ottaen ylitä 1 momentin mukaista enimmäisaikaa eikä liikenteenharjoittaja saa tavoitteiden toteutumisesta muuta hyvitystä.

Sopimusmuutoksiin sopimuskauden aikana sovelletaan hankintalain 136 §:n säännöksiä.

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

181 §

Palvelusopimusasetuksessa tarkoitetut tieliikenteen toimivaltaiset viranomaiset

Seuraavat seudulliset viranomaiset ovat toimivalta-alueellaan palvelusopimusasetuksessa tarkoitettuja tieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia:

9) Oulun kaupunki Hailuodon, Iin, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen kuntien, Oulun kaupungin ja Tyrnävän kunnan muodostamalla alueella;

Jos toimivaltaiset viranomaiset toimivat 163 §:ssä tarkoitetulla tavalla julkisen henkilöliikenteen alalla, niiden on suunniteltava palvelut ensisijaisesti seudullisina tai alueellisina kokonaisuuksina ja tavoiteltava kaikkien henkilökuljetusten yhteensovittamista. Suunnittelussa asiakkaiden liikkumistarpeisiin perustuvat markkinaehtoisesti syntyvät palvelut ja julkisesti hankitut palvelut on sovittava yhteen. Viranomaisten on liikkumispalveluita suunnitellessaan kuultava alueella toimivia henkilöliikennepalveluiden tarjoajia sekä toimittava yhteistyössä muiden viranomaisten ja kuntien kanssa.

182 §

Palvelusopimusasetuksessa tarkoitetut rautatieliikenteen toimivaltaiset viranomaiset

Palvelusopimusasetuksessa tarkoitettuja rautatieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia ovat liikenne- ja viestintävirasto ja alueellisessa rautatieliikenteessä Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Keravan kaupunkien, Kirkkonummen, Sipoon, Siuntion ja Tuusulan kuntien sekä Vantaan kaupungin muodostamalla alueella. Muuta raideliikennettä koskevissa asioissa toimivaltaisia viranomaisia ovat 181 §:n 2 ja 3 momentissa mainitut kunnalliset ja seudulliset viranomaiset omalla toimivalta-alueellaan.

Jos toimivaltaiset viranomaiset toimivat 163 §:ssä tarkoitetulla tavalla julkisen henkilöliikenteen alalla, niiden on suunniteltava palvelut ensisijaisesti seudullisina tai alueellisina kokonaisuuksina ja tavoiteltava kaikkien henkilökuljetusten yhteensovittamista. Suunnittelussa asiakkaiden liikkumistarpeisiin perustuvat markkinaehtoisesti syntyvät palvelut ja julkisesti hankitut palvelut on sovittava yhteen. Viranomaisten on liikennettä suunnitellessaan kuultava alueella toimivia henkilöliikennepalveluiden tarjoajia sekä toimittava yhteistyössä muiden viranomaisten ja kuntien kanssa.

182 a

Rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten alueellisen toimivallan muuttaminen

Kunnalliset ja seudulliset viranomaiset voivat kirjallisesti ehdottaa liikenne- ja viestintäministeriölle rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten alueellisen toimivallan muuttamista.

Harkitessaan alueellista toimivaltaa koskevia muutoksia liikenne- ja viestintäministeriön tulee ottaa huomioon:

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

- 1) miten julkisesti tuettu henkilöjunaliikenteen palvelutaso on suunniteltu sovitettavaksi yhteen muuhun rautatieliikenteeseen ja muihin liikenteen palveluihin;
- 2) selvitykset julkisesti tuetun henkilöjunaliikenteen edellyttämistä infrastruktuuritarpeista;
- 3) arvion toimenpiteistä sen varmistamiseksi, että suunniteltuun liikenteeseen sopivan liikku-
van kaluston käyttöön on tosiasiallinen ja syrjimätön pääsy;
- 4) henkilöjunaliikenteen hankintayhteistyöhön tai rahoitukseen osallistuvien tahojen päätök-
set henkilöjunaliikenteen järjestämisestä ja palveluiden rahoittamisesta julkisesti tuetun henkilö-
junaliikenteen hankinnan suunnitellun sopimuskauden ajan.

260 §

Muutoksenhaku hankinta-asioissa

Edellä 19 luvussa tarkoitettussa hankinta-asiaa sovelletaan hankinnan arvosta riippumatta hankintalain:

- 1) 132 §:ää hankintaoikaisun tekemisestä, 133 §:ää hankintaoikaisun vireilletulosta sekä 134 §:ää hankintaoikaisun käsittelyn vaikutuksesta markkinaoikeuden käsittelyyn;
- 2) 145 §:ää muutoksenhakuun oikeutetuista;
- 3) 146 §:n 1 ja 2 momenttia muutoksenhaun kohteesta ja rajoituksista;
- 4) 147 §:n 1, 3 ja 4 momenttia muutoksenhakuajasta;
- 5) 148 §:ää muutoksenhausta ilmoittamista hankintayksikölle sekä hankinta-asioden luette-
lostasta;
- 6) 149, 151 ja 152 §:ää, 154 §:n 1 momentin 1—4 kohtaa sekä 155, 160—163, 165 ja 167 §:ää
käsittelystä markkinaoikeudessa ja siihen liittyvistä seikoista;
- 7) 169 §:ää vahingonkorvauksesta.

Sen lisäksi, mitä hankintalain 145 §:n 2 momentissa säädetään, liikenne- ja viestintäministeriö voi saattaa hankinta-asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi Euroopan unionin valvontamenet-
telyä koskevassa asiassa.

Markkinaoikeuden päätöstä, jolla markkinaoikeus on määrännyt hankintalain 154 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetun seuraamuksen, on noudatettava muutoksenhausta huoli-
matta, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Markkinaoikeuden päätös mainitun momen-
tin 4 kohdassa tarkoitetun seuraamuksen määräämisestä voidaan panna täytäntöön vain lainvoi-
maisien päätöksen nojalla.

Mitä edellä 1—3 momentissa säädetään muutoksenhausta hankinta-asioissa, koskee myös sel-
laisia 168 §:ssä tarkoitettuja hankintasopimuksia, jotka on tehty ilman tarjouskilpailua palveluso-
pimusasetuksen 4, 5, 5 a ja 6—8 artiklan mukaisesti.

Edellä 182 §:ssä tarkoitettun rautatieliikenteen toimivaltaisen viranomaisen päätös hankkia
rautateiden henkilöliikenteen julkisen palveluvuorituksen palvelut suorahankintana palvelusopi-
musasetuksen 5 artiklan 4 a ja 4 b kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa arvioi raideliikennelain
152 a §:ssä säädetyllä tavalla sääntelyelin. Muutoksenhausta sääntelyelimen antamasta arvioin-
nista ja sen mukaisesta päätöksestä säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa lais-
sa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

raideliikennelain 147 ja 148 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan raideliikennelain (1302/2018) 147 ja 148 §, sellaisena kuin niistä on 148 § osaksi laissa 476/2022, seuraavasti:

147 §

Säätelyelin

Kilpailu- ja kuluttajaviraston yhteydessä toimii rautatiealan säätelyelin. Säätelyelin on järjestettävä Kilpailu- ja kuluttajavirastossa organisatorisesti, toiminnallisesti, hierarkkisesti ja päätöksenteoltaan oikeudellisesti itsenäiseksi viranomaistoiminnaksi.

Säätelyelimen henkilöstön on toimittava riippumattomasti ja ilman kytköksiä rataverkon haltijoihin, ratakapasiteetin hakijoihin, rautatieliikenteen harjoittajiin ja sellaisiin viranomaisiin, jotka osallistuvat julkista palveluhankintaa koskevan sopimuksen tekemiseen.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston pääjohtajalla ei ole oikeutta pidättää ratkaistavakseen säätelyelimen toimivaltaan kuuluvia asioita.

148 §

Säätelyelimen päällikkö

Valtioneuvosto nimittää säätelyelimen päällikön viideksi vuodeksi kerrallaan. Säätelyelimen päällikön kelpoisuusvaatimuksena on virkaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, hyvä perehtyneisyys rautatieliikenteen toimialaan tai muuhun verkkotoimialaan ja virkaan kuuluviin tehtäviin.

Säätelyelimen päällikköä ei saa sanoa irti tehtävästään sellaisen syyn perusteella, joka liittyy hänen päätöksentekoonsa. Kun säätelyelimen päällikön virkasuhde päättyy, hän ei saa siirtyä seuraavan 12 kuukauden aikana rautatiemarkkinoilla toimivan yrityksen, rataverkon haltijan tai palvelupaikan ylläpitäjänä toimivan yhteisön tai yrityksen palvelukseen.

Säätelyelimen päällikkö ei saa ottaa vastaan ohjeita muilta viranomaisilta tai muulta julkiselta tai yksityiseltä yhteisöltä tehtävää hoitaessaan.

Säätelyelimen päällikön tulee toimia rautatiealaan liittyvistä markkinaetunäkökohdista riippumattomasti eikä hänellä saa olla sidoksia mihinkään rautatiealan säätelyn kohteena olevaan

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

yri­tykseen tai yhteisöön. Sääntelyelimen pääl­likön on annettava vuosittain 31 päivään joulukuuta mennessä työ- ja elinkeinoministeriölle ilmoitus sidonnaisuuksistaan ja etunäkökohdistaan. Ilmoituksesta on käytävä ilmi suorat ja epäsuorat sidonnaisuudet ja etunäkökohdat, joiden voidaan katsoa haittaavan hänen riippumattomuuttaan ja jotka saattavat vaikuttaa hänen tehtäviensä hoitamiseen.

Sen lisäksi, mitä hallintolaissa säädetään esteellisyydestä, sääntelyelimen pääl­likön on jättäyd­yttävä päätöksenteon ulkopuolelle sellaisissa tapauksissa, jotka koskevat yritystä, johon hänellä on ollut suora tai epäsuora yhteys menettelyn alkamista edeltäneiden 12 kuukauden ajalta.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

3.

Laki

Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain 6 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain (935/2018) 6 §.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

4.

Laki

Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annettuun lakiin (661/2012) uusi 2 a § seuraavasti:

2 a §

Rautatiealan sääntelyelin

Kilpailu- ja kuluttajaviraston yhteydessä toimii yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/34/EU 55 artiklassa tarkoitettu rautatiealan itsenäinen ja riippumaton sääntelyelin, jonka asemasta, ratkaisuvallasta ja tehtävistä säädetään erikseen raideliikennelaissa (1302/2018).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että ehdotetun sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia seurataan tiiviisti ja tarvittaessa ryhdytään pikaisesti toimiin sääntelyn muuttamiseksi tai täydentämiseksi.

Valiokunnan mietintö LiVM 14/2025 vp

Helsingissä 10.10.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jouni Ovaska kesk
varapuheenjohtaja Timo Furuholm vas
jäsen Pekka Aittakumpu ps
jäsen Marko Asell sd
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Aleksi Jäntti kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Mauri Kontu kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Martin Paasi kok
jäsen Pinja Perholehto sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula